Det er vist ikke nødvendigt nærmere at begrunde, hvorfor dette emne er sat på kongressens dagsorden. Selv om vi i de sidste årtier har oplevet store tekniske fremskridt, har vi sikkert alle fornemmelsen af, at videnskab og teknik netop i de senere år har skabt forudsætninger for nye store ændringer i vore livsvilkår og samfundsforhold. Man taler om atomalder og automatisering som led i en anden industriel revolution, hvori maskinerne skal erstatte den menneskelige hjerne, medens de under den første industrielle revolution trådte i stedet for vor muskelkraft og forøgede denne mange gange. På samme måde hører vi nu om elektronhjerner, der kan udføre regnestykker på samme antal timer, som det ville tage år for et menneske.

Optimisterne hengiver sig til fantasier om en fager ny verden, hvori levefoden fordobles på en snes år, samtidig med at arbejdstiden stadig nedsættes, således at det egentlige problem bliver, hvorledes vi kan udnytte fritiden på en sådan måde, at vi bliver tilfredse med tilværelsen. Pessimisterne trøster os med, at længe før vi er nået så langt, vil vi ved hjælp af nogle af de samme videnskabelige opdagelser i løbet af få timer kunne udrydde alt liv her på jorden — og sikkert også vil have gjort det.

Lad os overfor disse profetier holde os til dagens problemer og ikke glemme, at den første industrielle revolution endnu ikke er tilendebragt herhjemme. Der er endnu mange, der må skaffe sig deres udkomme ved hårdt slid med skovl og spade. Landbrugets og byggeriets mekanisering står vi således endnu midt i. Der er vel heller ingen grund til at skjule, at en af årsagerne til den for store arbejdsløshed i visse dele af landet har været manglende evne til at løse de overgangsvanskeligheder, som har været et resultat af denne mekanisering. Kaster vi blikket ud over verden, må vi også indrømme, at der er lang vej endnu, før meget store befolkningsgrupper kan

få glæde blot af de tekniske fremskridt, som vi herhjemme forlængst betragter som selvfølgelige.

Selv om den første industrielle revolution således endnu langt fra er tilendebragt, er det dog åbenbart, at den fredelige udnyttelse af atomkraften, den automatiske kontrol og produktion, de mange nye syntetiske råstoffer og elektronernes nye verden er begyndt at sætte sit præg på vort produktionsgrundlag og vor hverdag. Jeg skal ikke nærmere gå ind på disse tekniske forhold, men holde mig til de økonomiske problemer, som den kommende udvikling vil føre med sig, og som må påkalde samfundets og dermed vort partis interesse.

To store spørgsmål har allerede meldt sig. Hvad kan vi gøre for, at alle kan få del i de større goder, som gerne skulle blive resultatet af den fortsatte tekniske udvikling, og hvorledes kan vi sikre, at det, der skal skabe grundlaget for bedre levevilkår for vore efterkommere, tillige bliver til glæde for den nuværende generation, hvis levevilkår vi jo også skal søge at betrygge? Det må jo ikke glemmes, at den generation, der kom til verden sammen med det tyvende århundrede, allerede har oplevet to verdenskriges afsavn, mellemkrigstidens kriser og efterkrigstidens krav om resignation under genopbygningen, og derfor måske nok kan se med nogen skepsis på nye paroler om at udvise tilbageholdenhed for at sikre fremtidige stigninger i levefoden.

Ser vi på den hidtidige udvikling, kan det ikke undre, at særlig Socialdemokratiet, der først og fremmest repræsenterer arbejdere og funktionærer, tjenestemænd og mange andre, der fortrinsvis lever af deres arbejdsindtægt, rejser disse spørgsmål, der omsat til hverdagens problemer lyder således: Hvordan får lønmodtagerne del i produktionsforøgelsen? Vil lønnen stige, eller må arbejdstiden nedsættes? Vil automatiseringen skabe arbejdsløshed? Hvilke former for arbejdskraft vil blive mere efterspurgt? Hvordan bliver de nye arbejdsbetingelser? Og vil arbejdet blive mere interessant, eller vil det blive endnu mere præget af åndssløvende rutine?

Alle disse spørgsmål skal ikke søges besvaret i dag, men at svar må findes, hvis det rette økonomiske og psykologiske klima skal skabes og medarbejderskab opnås fra lønmodtagerne under de tekniske omlægninger, synes klart. Det er glædeligt, at de faglige organisationer er begyndt at tage disse forhold op til behandling, og det forekommer mig, at drøftelsen af sådanne problemer må
kunne være med til at give det faglige samarbejde et indhold, som må kunne tiltrække særlig de unge.

—o—

Det problem, som jeg først og fremmest vil sige noget om, er mere presserende, nemlig hvordan vore muligheder er for i det hele taget at kunne følge med i fremtidens tekniske udvikling, og hvilken politik skal vi føre for at få udnyttet disse muligheder til gavn for hele befolkningen. Det har jo ikke megen hensigt, hverken at slås om en stigende levefod eller at ængstes for overgangsvanskelighederne ved en yderligere teknisk omlægning af produktionen, hvis det viser sig, at vi ikke magter at tage del i udviklingen.

Den vigtigste forudsætning for at kunne følge med i de nye tekniske fremskridt er adgang til billig kraft. I tiåret efter den anden verdenskrig er produktionen af elektricitet herhjemme næsten firedoblet, og dette har kun været muligt ved en dygtigt gennemført omlægning og koncentration af produktionen på en halv snes store kraftværker. Omlægningen er imidlertid endnu ikke tilendebragt. Bygningen af nye værker og udvidelser på de bestående vil kræve store kapitaler. Dette vil være tilfældet, selvom man fortsætter alene med at bygge varmekraftværker. I det omfang, man går over til atomkraft, vil anlægsudgifterne blive endnu større. Foreløbig må vi regne med, at udgifterne ved anlæg af atomkraftværker er næsten dobbelt så store som udgifterne ved anlæg af traditionelle værker. Dette betyder ikke, at det ikke kan betale sig at anlægge atomkraftværker, før anlægsudgifterne bliver mindre, idet driftsudgifterne blandt andet til brændsel er langt lavere end ved varmekraftværker. Men det beyder — og dette er det afgørende — at på det tidspunkt, hvor en driftsøkonomisk beregning viser, at det kan betale sig at gå over til at anlægge et atomkraftværk fremfor et almindeligt kraftværk, vil der hertil kræves mere kapital. Den nye teknik er mere kapitalkrævende.

Spørger man, om man da ikke til gengæld får billigere kraft end nu, kan svaret i øjeblikket ikke blive bekræftende. Ikke alene i den aktuelle situation, men også i årene fremover er der fare for, at såvel det flydende som det faste brændsel vil blive dyrere og vanskeligere at fremskaffe. Vedrørende atomkraften er det mest optimistiske, som vi kan svare i dag, at overgangen hertil vil kunne modvirke tendenserne til omkostningsstigninger.

Det er derfor af afgørende betydning for vort lands økonomi, at vi så hurtigt som muligt kommer i gang med et omfattende videnskabeligt og teknisk forskningsarbejde vedrørende atomkraften. Dette arbejde har tilmed sigte udover selve kraftprduktionen. Det synes åbenbart, at vi ligesom andre lande efterhånden må omlægge vor kraftproduktion, men det store spørgsmål er ikke alene, om vi industrielt og teknisk kan blive i stand til selv at gøre det, men om der i forbindelse hermed skulle være mulighed for at udvikle nye industrigrene, der udover at forsyne hjemmemarkedet kan bidrage til den stigning i industrieksporten, som vil blive så nødvendig i de kommende år.

Dette er den egentlige baggrund for nedsættelsen af atomenergikommissionen, som har fået til opgave at iværksætte hele det nødvendige forskningsarbejde, som

også på talrige andre områder vil blive til gavn for erhvervsliv og videnskab. Også selve forskningsarbejdet vil kræve betydelige beløb, der dog mange gange skulle kunne komme igen i fremtiden.

Deltagelse i dette arbejde kræver imidlertid ikke alene store investeringer i bygninger og anlæg. Det er lige så vigtigt at foretage de nødvendige investeringer i uddannelsen af de mange videnskabsmænd, ingeniører og teknikere, som skal forske i og betjene den nye teknik. Dette er i øjeblikket vort vigtigste og mest presserende investeringsproblem. Gennem nedsættelse af teknikerudvalg er der da også taget fat på alle de problemer, der melder sig i denne forbindelse, men det haster særlig med uddannelsen af den lærerstab, som skal oplære den kommende generation af teknikere.

De krav om nye investeringer, som den forstærkede tekniske udvikling vil stille indenfor de enkelte erhverv, vil også blive store.

Landbruget er i de senere år blevet stærkt mekaniseret, og selv om denne udvikling vel endnu ikke er helt tilendebragt, vil vægten i de kommende år sikkert blive lagt på en modernisering af avlsbygningerne, som er meget påkrævet.

Den fortsatte udbygning af vor handelsflåde kræver større og større beløb. Skibene bliver større og den tekniske indretning mere og mere kostbar. Det samme gælder — omend i anden målestok — vor fiskerflåde. Det er vel for tidligt at tænke på, hvad overgang til at fremdrive skibene med atomkraft vil koste, men alt taler for, at også det vil betyde større anlægsudgifter.

I industrien vil flere og flere blive beskæftiget med at lave de maskiner, som mere eller mindre automatisk uden større arbejds-
indsats vil frembringe dagligdagens forbrugsvarer. Samtidig vil imidlertid forbruget i større omfang rette sig imod såkaldte varige forbrugsgoder såsom biler, fjernsynsapparater, køleskabe og andre tekniske indretninger, der dels er udtryk for den stigende levefod, dels letter hjemmearbejdet. En ting vil imidlertid være fælles for hele denne udvikling, at der kræves en betydelig kapitalindsats, før man kan begynde at drage nytte af de tekniske apparater.

På intet område er det vel så tydeligt som indenfor trafiken, at både den kommende tids produktion og forbrug vil kræve en større kapitalindsats. Det hævdes en gang imellem, at vi indenfor Socialdemokratiet er modstandere af motoriseringen, og det begrundes blandt andet med, at vi har været med til at lægge store

skattebyrder på motorkøretøjer. Nu er sandheden, at dette ikke er noget specielt for Socialdemokratiet, men jeg skal gerne indrømme, at jeg synes, at man en gang imellem på andre hold synes at tænke for lidt over de problemer, som en for hurtig motorisering vil komme til at betyde særlig i et land med Danmarks geografiske struktur.

Socialdemokratiet erkender så fuldt som nogen, at billige og gode transportmuligheder er af afgørende betydning for erhvervslivet, og at ønsket om at køre i eget motorkøretøj er et legitimt behov på linie med andre. Men det kan ikke bestrides, at der også findes i tusindvis af mennesker, for hvem opfyldelsen af dette behov af økonomiske eller andre grunde ligger uden for mulighedernes grænser, og at det derfor også fremover vil være nødvendigt med kollektive trafikmidler. Endvidere kan trafiken i de store byer kun klares af kollektive trafikmidler. Alt dette betyder foruden anskaffelsen af selve køretøjerne og deres drift undergrundsbaner, motorveje og broanlæg. Altsammen noget, der vil kræve meget store beløb. Næsten alle trafikformer kræver store anlægsudgifter, og det må være på tide, at vi ser disse problemer i en større sammenhæng.

Dette bliver ikke mindre påkrævet, når vi tager i betragtning, at også trafiken til vands og i luften vil stille store krav om kostbare havneanlæg i de kommende år. I mange tilfælde vil man for det enkelte projekt kunne dokumentere, at det er rentabelt, men dette ændrer intet ved det forhold, at investeringen, der kræver kapital, skal tilvejebringes, før indtægterne viser sig. Hvor rentabelt et anlæg er, afhænger jo forøvrigt også af, hvilken rentefod der lægges til grund ved beregningen heraf.

Der kan altså ikke være tvivl om, at den tekniske udvikling indenfor produktion og transport vil stille stigende krav til kapitaldannelse. Samtidig har vi stadig uopfyldte ønsker indenfor skole- og sundhedsvæsen, ligesom boligbyggeriet også i de kommende år vil lægge beslag på sin del af den samlede opsparing.

Det presserende problem om uddannelsen af det fornødne antal teknikere kan heller ikke løses uden ret betydelige udgifter til nye skoler, læreanstalter og laboratorier. Det vil være skæbnesvangert i den nuværende situation at lade de almindelige sparebestræbelser ramme denne ganske afgørende forudsætning for, at vi i det hele taget kan komme i gang med at løse vort tekniske uddannelsesproblem.

Vil vi følge med i den tekniske udvikling, vil vi sætte produktiviteten i vejret og

derigennem øge produktionen, vil vi skabe grundlaget for den industrialisering, der er løsningen på vort beskæftigelses- og valutaproblem på længere sigt, og vil vi have råd til fortsatte sociale og kulturelle fremskridt, så kan det kun ske ved, at en betydelig del af den årlige produktion ikke forbruges straks, men anvendes til at skabe varige værdier, som kan øge vor velstand på længere sigt.

Vi kan imidlertid ikke nøjes med at se på de samlede investeringers størrelse. Vi må også lægge vægt på deres sammensætning. Dette er ikke et spørgsmål om private contra offentlige investeringer, men om nødvenligheden af at sætte de knappe midler ind, hvor de gør mest nytte for den fremtidige produktion. Vi må også stræbe efter at sætte den procentdel af produktionen, som vi investerer, yderligere i vejret. Den er sat stærkt i vejret i de senere år sammenlignet med trediverne — med vel omkring 30 pct. Endnu bedre ville det være samtidig at sætte produktionen i vejret, da samme investeringsrate betyder en større investering, jo større produktion og beskæftigelse er.

Den økonomiske politik, som vi har ført herhjemme i de senere år, har haft til formål at sikre vor valutabalance. For at nå dette mål er både renten sat i vejret og overskudet på statsregnskabet øget. Vi har holdt igen på forbrugsstigningen for at øge eksporten, og dette har bidraget til at sætte industrieksporten væsentligt i vejret. Desværre har vi også været nødsaget til at begrænse investeringerne, og dette kan ikke være rigtigt særlig på længere sigt.
Det har ført til større arbejdsløshed end ønskeligt, og selv om produktionen ikke er faldet, er den stagneret. Det vil imidlertid kun være muligt at stimulere invesctering og produktion, hvis vi samtidig sikrer en så stor opsparing, at vi kan holde valutabalancen. Investerings- og opsparingsproblemet må derfor stå i centrum for den økonomiske politik i de kommende år.

Kan vi løse dette problem, kan renten igen sænkes, investeringerne stimuleres og produktionen forøges, uden at presset på valutaen bliver faretruende.

Det er vigtigt, at vi gør os dette klart, og at vi tager de vanskeligheder, der er forbundet med en løsning af dette afgørende økonomiske og politiske problem op til fordomsfri drøftelse. Fra borgerligt hold kan man kun tilbyde den løsning, at indkomstfordelingen gøres mere ulige, således at opsparingen derved kan øges. Denne løsning kan vi ikke være med til. For det første er der ingen sikkerhed for, at vore vanskeligheder herigennem vil blive afhjulpet, da investeringerne er afhængige

af mange andre ting end den frivillige opsparings størrelse. For det andet kan med rette stilles det spørgsmål, om det er rimeligt, at en mindre del af landets borgere skal have større indkomster og dermed også mulighed for et større forbrug, for at den nødvendige opsparing kan ske.

Alle landets borgere må have mulighed for at deltage i bestræbelserne for at øge opsparingen. Der kan imidlertid ikke forventes den fornødne tilslutning hertil, hvis det skal ske på den måde, at de, der har de mindste indkomster alene skal holde igen overfor forbruget, medens formueforøgelsen og de gevinster, besiddelsen heraf medfører, i stort omfang forbeholdes de befolkningsgrupper, hvis forbrug endog ofte er større.

Det må være vor opgave at formulere en økonomisk politik, der sikrer den nødvendige investering og dermed opsparing på en sådan måde, at de, der har det største forbrug, må vise mest tilbageholdenhed med forbrugsstigninger samtidig med, at så stor en del af landets befolkning som muligt får del i den formueforøgelse, som den stigende opsparing er udtryk for.

Dette kan kun ske ved et samarbejde imellem det offentlige — stat og kommuner — og det private erhvervsliv. Et samarbejde imellem producent og forbruger og imellem arbejdsgiver og beskæftiget, som vi også ser det udformet indenfor andelsbevægelse og arbejderkooperation.

Det kan ikke være min opgave her i dag at formulere en sådan politik i alle dens enkeltheder, men lad mig pege på en række områder, hvor den må komme til udtryk.

Der påhviler staten og kommunerne en række investeringsopgaver, som der i mange år har været almindelig tilslutning til at udføre i fællesskab. For statens vedkommende er udgifterne hertil i de senere år finansieret over skatterne. Dette må være den rigtige politik, såfremt man vil øge den samlede opsparing. Det må da også være rigtigt, at kommunerne efterhånden på samme måde som staten går over til en sådan selvfinansiering. Før krigen var den samlede opsparing mindre end 20 pct. af nationalproduktet, medens den i de senere år er steget til 25 pct. Den væsentligste årsag hertil er utvivlsomt den større beskæftigelse og den stigende selvfinansiering indenfor staten.

I det lange løb er dette også det billigste for skatteyderne, da der herved spares betydelige rentebeløb. Overgang til selvfinansiering vil også styrke det kommunale selvstyre. Det vil i første omgang se ud, som om skatterne bliver større, men på lidt

længere sigt vil det betyde én skattenedsættelse at gå over til selvfinansiering. Netop i en periode, hvor der fra mange andre sider er behov for lån, vil det være økonomisk rigtigt og til gavn for erhvervslivet, at det offentlige lægger mindre beslag på lånemarkedet.

Som led i den valutastabiliserende økonomiske politik er der inden for staten i de senere år vist stor tilbageholdenhed på bygge- og anlægsbudgettet. Dette kan være rigtigt, hvor det drejer sig om anlæg, der uden at genere produktionen, kan udsættes, men er forkert, hvor det drejer sig om produktive investeringer. Almindeligvis bedømmes statsbudgettet efter de samlede udgifters størrelse, men de produktive bygge- og anlægsudgifter burde være undtaget herfra. Man glemmer, at jo større disse er, jo større bliver den produktive investering her i landet. Det hævdes undertiden, at de skattebeløb, der må opkræves for at statens anlægsudgifter kan afholdes, i stedet ville gå til private, produktive investeringer. Dette er kun rigtigt for en lille del af det opkrævede skattebeløb. Opkræver man f. eks. yderligere 100 miil. kr. i skat, vil langt den største del heraf medføre en tilsvarende nedgang i forbruget.. Anvendte vi disse 100 mill. kr. til nye skoler og videnskabelige institutter, vil jeg hævde, at nettoresultatet ville blive et stort plus for samfundet.

Lad mig nævne nogle presserende offentlige investeringsopgaver:

Vi må i samarbejde med repræsentanter for læreanstalterne op
stille et program for, hvad der er nødvendigt for, at vi kan modtage og uddanne de store årgange, som nu melder sig til uddannelse, og som vi alle er interesseret i får adgang til denne uddannelse. Selvom der særlig er trang til udvidelse indenfor det tekniske område, må de humane fag ikke skubbes til side.

Vi må fremskynde arbejdet med at opstille et program for de kommende års investeringsopgaver indenfor trafikområdet og må her også medtage de områder, som forvaltes af koncessionerede selskaber. De mest produktive opgaver må løses først, men hensyn må også tages til udviklingen på længere sigt.

Vi må tage alle opgaverne indenfor vort sundhedsvæsen op til en fælles løsning. Nogle vil måske sige, at der her ikke er tale om produktive investeringer, men dette er ikke rigtigt. Befolkningens sundhedstilstand spiller indirekte en stor rolle for produktionen. Der er iøvrigt i de kommende år ønsker om så store investeringer indenfor dette område, at det allerede af den grund vil være rimeligt mere indgående at undersøge, hvorledes den største effektivitet opnås på dette felt.

Vi må endelig i gang med opgaverne — også ude i landets mange byer — indenfor boligsaneringen, der har mange problemer fælles med byplanlægningen og trafikspørgsmålet. Det må i høj grad siges at være en produktiv opgave nu at sikre, at vore efterkommere ikke skal ofre uforholdsmæssigt meget på at løse fremtidens bolig- og trafikproblemer.

Der udtales ofte frygt for, at staten skal overtage hele opsparingen, og at dette skulle være Socialdemokratiets program. Vort svar er, at stat og kommuner har mange opgaver at løse i et moderne samfund, og at en af de vigtigste må være at skabe en gunstig baggrund for det initiativ, der skal udfoldes af erhvervslivet. Ikke i konkurrence, men i samarbejde skal stat, kommuner og erhvervsliv bidrage til at bedre levevilkår for landets borgere.

Skal erhvervslivet øge produktionen ved at skabe flere arbejdspladser og gennem tekniske fremskridt sætte produktiviteten i vej - ret, må der skabes øgede muligheder for nyinvesteringer. Den største opgave vil her komme til at hvile på industrien, der både skal opsuge den største part af de store årgange og frembringe den tilvækst i eksporten, som i det lange løb skal sikre den større import, som den stigende produktion vil kræve. Dansk landbrug har sat

produktiviteten stærkt i vejret i de senere år og tjener fortsat store valutabeløb til gavn for hele samfundet, men Danmark er inde i samme udvikling, som så mange andre lande, hvorefter en aftagende del af befolkningen kan finde beskæftigelse indenfor landbruget.

Erhvervslivets investeringer kan stimuleres ved, at der gives større muligheder for selvfinansiering og større muligheder for lån udefra. Særlig skibsfarten og landbruget har i efterkrigsårene kunnet foretage betydelige investeringer som følge af gunstige afskrivningsregler. Det er derfor et spørgsmål, om ændrede afskrivningsregler og adgang til at oprette investeringsfonds ikke burde tages op som et led i en investeringsfremmende politik.

Jeg ved, at der er mange, der betragter afskrivningsregler og særlig de ekstraordinære som en særlig adgang til at snyde i skat, men dette skyldes særlig den uheldige udformning af de nuværende regler. Skal vi gå med til en udvidet ret til at skrive af på nyinvesteringer, må to ting sikres. De afskrevne beløb må ikke gå ud af indkomstopgørelsen, der kan kun blive tale om en forskydning i tid, og gevinster på

afskrevne aktiver må indkomstbeskattes, når de konstateres ved realisation. Det er finansieringen af nyinvesteringen, som vi vil være med til at støtte, og hertil kræves ingen varig skattefritagelse. Vi har før stillet forslag om investeringsfonds, og jeg synes, at tanken fortjener ny drøftelse. Men her må det samme gælde. Det er hensynet til investeringen, der motiverer skattefri henlæggelse til senere investeringer, og der må være sikkerhed for, at pengene er til stede, når investeringerne skal finde sted.

De mange tanker, der har været fremsat om at give de i virksomheden beskæftigede adgang til at deltage i dens finansiering, må også tages op til overvejelse. Den gamle tanke om udbyttedeling har ikke haft megen tilslutning indenfor vort parti, men nye tanker er rejst om sociale fonds. Når det hævdes, at arbejdere og funktionærer må udvise resignation i deres lønkrav, for at virksomhederne kan få midler til de nødvendige investeringer, må det også kunne drøftes, om de da kan få andel i ejendomsretten til disse investeringer. Der er enighed i dag imellem lønmodtager og arbejdsgiver om investeringernes nødvendighed. Der må da også ved at der vises god vilje fra begge sider kunne opnås enighed om forudsætningerne for deres tilvejebringelse.

Hvis staten fortsætter med og kommunerne efterhånden går mer over til selvfinansiering, vil dette i sig selv lette erhvervslivets lånemuligheder. Det må dog indrømmes, at lettelsen i højere grad vil komme obligationsmarkedet til gode end industriens lånemuligheder, men dette vil blandt andet landbruget kunne drage nytte af.

Det vil stadig være svært direkte på lånemarkedet at finde risikovillig kapital til start af nye industrier. Det vil være rigtigt at undersøge hele dette spørgsmål om, hvorledes en større del af opsparingen kan ledes henimod industriinvesteringer. Selvom staten ikke direkte skulle gå ind med penge, foreligger den mulighed, at staten på den ene eller anden måde garanterer f. eks. et mindste- udbytte for særlige investeringsaktieselskaber, som kan udbyde aktier tilpasset den lille sparer og anbringe pengene på bred basis.) I denne forbindelse kunne også drøftes spørgsmålet om skattefrihed for mindre renteindtægter.

Spørgsmålet om, hvor stærkt vi skal gå ind for direkte statslån til erhvervslivet må tages op til ny drøftelse. I øjeblikket findes en lovgivning, der hjemler lån på en lang række felter særlig indenfor landbruget, men også til industrien og enkelte andre

erhverv. Det er mit indtryk, at denne lovgivning trænger til revision. I en række tilfælde udlånes penge til erhvervsdrivende til lav rente eller på anden måde, som indebærer en statsstøtte. Det bør undersøges, om motiveringen for denne statsstøtte stadig er til stede. I en række andre tilfælde foretages udlån på den måde, at går det godt, får staten sine penge igen, men ingen del i udbyttet, og går det dårligt, må staten bære tabet. Endelig er en række udlån motiveret med, at de fører til større beskæftigelse, men det kan jo diskuteres, om staten af denne grund skal yde tilskud til bestemte erhvervsdrivende.

Statens udlån til erhvervslivet foretages i øjeblikket nok med særlig henblik på investerings- og produktionsforøgelse, men ikke fortrinsvis på områder, hvor andre lånemuligheder ikke foreligger. I et lille land som Danmark vil der altid være en række tilfælde, hvor statens deltagelse i risikobetonede investeringer vil blive betragtet som rimelige. Som eksempler kan jeg nævne stålvalseværket, S.A.S. og sidst blyminen på Grønland. Det vil være naturligt at undersøge, om samfundsgavnlige investeringsopgaver, der måske kræver ny og delvis ukendt teknik, er i finansierings-nød, og at begrænse de mindre lån til de områder, hvor det er samfundsmæssigt rigtigt at løbe en risiko.

Det vil også være rimeligt at overveje andre fordele, der kunne opnås ved en sådan lovgivning, herunder om det i højere grad kunne gøres til en betingelse for ydelse af lån, at anlægget fandt sted i bestemte egne af landet eventuelt gennem et samarbejde med de lokale banker i de pågældende områder.

Endelig kan det spørgsmål rejses, hvor de penge skal komme fra, som det offentlige sætter ind for at fremme investeringerne indenfor erhvervslivet. Hertil kan svares, at det jo ofte er hævdet, at de forhøjelser af arveafgiften og kapitalvindingsafgiften, som vi har foreslået, tager penge ud af erhvervslivet. Det vil måske da være rimeligt igennem en særlig lånefond at føre dem tilbage i form af samfundsnyttige investeringer.

Flere af de ting, som jeg her har nævnt, forudsætter, at virksomhedernes investeringer er et spørgsmål, som også kommer samfundet og de i virksomhederne beskæftigede ved. I det hele taget er det værd at understrege, at jo mere udviklet tekniken bliver, jo mere nødvendigt bliver et nærmere samarbejde imellem lønmod-tager og leder på virksomhederne. Dette er allerede erkendt med hensyn til mange

forholdsregler, der skal sikre de ansattes trivsel under og i forbindelse med arbejdet. Det rent tekniske samarbejdes nødvendighed trænger sikkert også mere og mere igennem, men såsnart man nærmer sig de økonomiske områder, er det mit indtryk, at samarbejdet mange steder lader meget tilbage at ønske.

Denne side af det industrielle demokrati er det meget vigtigt at få videreudviklet på den enkelte arbejdsplads og indenfor de forskellige brancher, hvis den rette jordbund skal beredes for en større forståelse for den investeringsfremmende politik blandt arbejdere og funktionærer.

Det må ikke være sådan, at man fra virksomhedernes side kun påkalder arbejdernes og funktionærernes medarbejderskab, når det gælder produktionens forøgelse. Det rette grundlag for et medarbejderskab kommer først den dag, den ansatte mærker, at han også bliver taget med på råd, når produktionsresultatet skal fordeles, eller i det mindste får dokumenteret, hvorfor så meget skal bruges til investeringer, og hvad det vil betyde for produktionen og for ham selv fremover. Et sådant medarbejderskab stiller også store krav til de arbejderrepræsentanter, der skal gå ind i et sådant samarbejde og må følges op gennem oplysningsarbejdet og ved samarbejde indenfor fagforbund.

løvrigt er der her ikke tale om helt nye ting. Allierede nu ses på mange områder arbejdere og arbejdsgivere i samarbejde om forhold af interesse for virksomheder eller fag, men det er ikke nok at have brug for hinanden, når man kan danne fælles front udadtil. Ny teknik og større investeringer stiller arbejdsmarkedets poster overfor store nye opgaver, men også over for store nye muligheder for den videreudvikling af det industrielle demokrati, som samarbejdsudvalgene skulle være den første begyndelse til.

Lykkes det igennem en sådan investeringsfremmende politik at øge den samlede investering og produktion, er det nødvendigt at sikre, at forbruget holdes indenfor den ramme, som sættes af forskellen mellem produktion og investering. Dette er ingenlunde ensbetydende med en forbrugsbegrænsende politik i den forstand, at forbruget ikke skulle kunne øges, eller at det ligefrem skal nedsættes. Tværtimod er det vigtigt stadig at holde sig for øje, at investeringernes endemål er at skabe muligheder for et stigende forbrug, og at jo hurtigere produktionen øges, jo før kan ønskerne om et højere forbrug imødekommes.

Hvis vi ikke gennem opsparing indenfor det offentlige eller ad privat vej holder forbruget indenfor den ramme, som produktionen og investeringen sætter, vil forbrugsbegrænsningen ske på anden og mere ubehagelig måde. Den kan ske ved, at der først bruges for meget, så der kommer et valutaunderskud, hvorefter der senere må bruges mindre for at tilbagebetale dette, eller ved at priserne stiger, således at det reale forbrug herved går ned. Det er derfor i alles interesse, at den fornødne opsparing tilvejebringes.

Dette er baggrunden for, at vi i de senere år på forskellig vis har søgt at stimulere den private opsparing ved hjælp af skattelovgivningen. Det er ikke altid sket på en lige rationel måde, og det havde derfor været ønskeligt, om de forslag til en skattereform, der har været fremlagt i Folketinget, allerede havde været gennemført. Ved udformningen heraf var der nemlig taget hensyn både til mulighederne for at øge indtægten, uden at det hele næsten skulle betales i skat året efter, og til at skabe en rimelig basis for, at folk med almindelig indtægt kunne deltage i opsparingen.

Siden reformens fremsættelse er det blevet mere og mere klart, at dens hovedprincipper stadig må tilgodeses ved en løsning af
vore skatteproblemer. Ligningen af indkomsterne må effektiviseres og må gøres retfærdig, og der må tages rimeligt hensyn til udgifterne til børn under opvækst og uddannelse. Det må virke deprimerende på de mange lønmodtagere, at de i så langt højere grad end andre betaler skat af hele deres indtægt. Det må heller ikke glemmes, at fornemmelsen heraf virker nedbrydende på arbejdslysten og hindrer forståelsen af samfundsgavnlige skatteændringer for andre befolkningsgrupper.

Det må være muligt for almindelige indtægter at øge indkomsten, uden at merindtægten beskattes så hårdt som nu. En ændring af dette forhold er efter mit skøn en af de vigtigste forudsætninger for at øge produktionen og arbejdslysten herhjemme. Overgang til den foreslåede ordning med en fast procentsats vil også mindske lysten til skattesnyderi og skabe større mulighed for en opsparing på bred basis.

Der er allerede og kan også fremover ved en skattereform tages hensyn til erhvervslivets særlige vilkår. Hvad jeg før sagde om afskrivningsregler og investeringsfonds er udtryk herfor, men dette kan ikke træde hindrende i vejen for, at indtægter og gevinster, som ikke skyldes nogen indsats fra den pågældende, inddrages under beskatning på en anden og kraftigere måde end hidtil.

Er der mulighed for at samarbejde om investeringsproblemets løsning, skulle der også være mulighed for at søge en skattereform tilvejebragt, som tog ligelig hensyn til de to store grupper indenfor skatteyderne — lønmodtagerne og de erhvervsdrivende. Der er så meget desto større grund til at få en skattereform tilvejebragt, der tager hensyn til lønmodtagernes kreds, som det må forventes, at deres antal vil stige stærkt under den kommende tekniske udvikling.

I denne forbindelse kan det være rimeligt at rejse spørgsmålet, om vi ikke bør gå stærkere ind for en skat vel kilden. En sådan har Sverige nu haft i 10 år, og i Norge er de begyndt at opkræve skatten ved kilden nu fra dette års begyndelse. Jeg har altid betragtet skat ved kilden som en slags slutsten på en skattereform, men har indtryk af, at der i større kredse er ønske om, at skat ved kilden skal være et led i selve skattereformen.

Fra flere sider — også indenfor vort parti -— er fremsat ønske om, at vi for det store flertal af skatteydernes vedkommende forlader indkomstskatten og går over til en almindelig omsæt
ningsafgift. Da motiverne hertil er de samme, som har ligget til grund for skattereformens udarbejdelse, vil jeg ikke afvise en diskussion heraf. Udgangspunktet er dels at formindske skattesnyderiet, dels at få gennemført en proportional beskatning af den almindelige indkomst udover et vist beløb. Herigennem skulle samtidig opsparingen direkte begunstiges hos de almindelige indkomster. Dette sidste er også foreslået gennemført ved en såkaldt direkte forbrugsskat.

For at få alle tekniske spørgsmål — og der er mange — ved anvendelsen af sådanne skattesystemer nærmere undersøgt, er nedsat et lille sagkyndigt udvalg. Det er mit håb, at det vil kunne afgive betænkning i årets løb, så grundlaget for en sådan drøftelse kan blive fastere. Indtil da er der ingen grund til at lade reformarbejdet gå i stå. Intet af vore forslag foregriber en overgang til andre beskatningsprincipper. Man kan måske tværtimod sige, at de kun vil berede vejen for videregående forsøg på at nå det mål, som vi har sat os: et mere retfærdigt skattesystem, og et skattesystem, der harmonerer bedre med bestræbelserne for at øge produktionen og opsparing. Det er da også karakteristisk, at der fra borgerlig side ikke er fremkommet forslag om en forbedring af vor skattelovgivning, der på samme måde som vore tanker passer ind i den produktive linje for den økonomiske politik,

der er fremtidens.

Fremtidens tekniske udvikling vil efterhånden sætte sit præg på vort samfund, og vi må igennem vor lovgivning ikke alene stimulere denne udvikling, men også, som den skrider fremad, tilpasse vor lovgivning til de ændringer i vort samfunds struktur, som den vil føre med sig.

Det bliver i høj grad ungdommens opgave at gå foran og lede denne udvikling, og det er derfor af afgørende betydning, at de nye store årgange, der nu melder sig på arbejdsmarkedet, kan få del i en teknisk uddannelse eller faglig uddannelse, der gør dem skikkede til at tage denne opgave op.

Lige så vigtigt er det imidlertid, at vor egen generation ikke kommer til at betragte de nye tekniske fremskridt som en fjende, der berøver dem arbejdsmuligheder. Samfundet må derfor i samarbejde med de virksomheder, der tager den nye teknik i sin
tjeneste, have pligt til at formidle overgangen på en sådan måde, at et mindretal ikke skal lide skade, for at andre kan få det bedre.

Hos mange er der en angst for, at de store tekniske og videnskabelige omvæltninger, som er under vejs, ved misbrug skal bringe vor kultur i fare. Mange står magtesløse og uforstående overfor de vældige problemer, som den nye teknik rejser. Man er bange for, at tekniken sat i gang af mennesker til sidst skal vokse op og kvæle muligheden for en fri og selvstændig menneskelig tilværelse.

Det er derfor af afgørende betydning, at de kulturelle og sociale problemer, som en videregående teknisk udvikling stiller os overfor, tages op på lige fod med den her omtalte økonomiske side af hele spørgsmålet.

Ledet ind i de rette baner kan den fremtidige tekniske udvikling blive en løftestang for forbedringer af vor levefod og skabe grundlag for nye sociale og kulturelle fremskridt. Det bliver vort partis store opgave i de kommende år at stå i spidsen for denne udvikling til gavn for de mange, der i hverdagen skal arbejde under den nye tekniks vilkår.